

حفظ و صیانت
ارسیزات فرهنگی
در لوای قانون

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

- سرشناسه : رحمتی، فاطمه، ۱۳۶۸
- عنوان و نام پدیدآور : حفظ و صیانت از میراث فرهنگی در لوای قانون / فاطمه رحمتی.
- مشخصات نشر : شیراز: گنج علم، ۱۳۹۷.
- مشخصات ظاهری : ۱۴۷ ص:؛ ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۸۵-۴۳-۴
- وضعیت فهرست نویسی : فیبا
- موضوع : آثار فرهنگی -- نگهداری و مرمت
- موضوع : Cultural property -- Protection
- موضوع : آثار فرهنگی -- نگهداری و مرمت -- قوانین و مقررات
- موضوع : Cultural property -- Protection -- Law and legislation
- موضوع : آثار فرهنگی -- نگهداری و مرمت -- قوانین و مقررات -- ایران
- موضوع : Cultural property -- Protection -- Law and legislation-- Iran
- رده بندی کنگره : CC۱۳۵/ر۳ح۷ ۱۳۹۷
- رده بندی دیویی : ۳۶۳/۶۹
- شماره کتابشناسی ملی : ۵۵۱۲۹۸۸

حفظ و صیانت

از میراث فرهنگی در لوای قانون

نویسنده: فاطمه رحمتی

ویراستار: سعید طاووسی

صفحه آرا: گلنوش بروسان

طراح جلد: دلارام پری پیکر

ناشر: گنج علم

چاپ اول: زمستان ۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۸۵-۴۳-۴

۲۲۰۰۰ تومان

آدرس: شیراز، پارامونت، ابتدای بلوار قصر دشت، کوچه ۱، پلاک ۱

انتشارات گنج عام

تلفن: ۰۷۱، ۲۳۰۴۰۱۷

آدرس سایت: www.gpub.ir

ایمیل: Ganjelpub@gmail.com

«کلیه ی حقوق چاپ و نشر محفوظ و متعلق به ناشر است.»

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کسی تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف (ناشر) نشر یا بخش و عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

۱ | پیشگفتار

فصل اول - میراث فرهنگی مصداق بارز فرهنگ

فرهنگ در گذر زمان	۵
مفهوم میراث	۱۰
تفاوت اموال و میراث	۱۱
اموال فرهنگی در قانون	۱۳
تعریف آثا	۱۴
میراث فرهنگی	۱۶

فصل دوم - صیانت از میراث فرهنگی

مبانی ارزشی	۲۱
مبنای ملی	۲۵
مبنای بین المللی	۲۶
شناخت میراث فرهنگی و بررسی حمایت کیفری	۲۷
سازمانهای حمایت کننده	۳۰

فصل سوم - میراث فرهنگی از منظر بین المللی

میراث فرهنگی از منظر بین المللی	۳۳
یونسکو	۴۰
ایکوم	۴۱
ایکوموس	۴۲
کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی	۴۲
کنوانسیون جلوگیری از ورود	۴۳
کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان مصوب ۱۹۷۲	۴۳
کنوانسیون بین المللی مبارزه با قاچاق میراث فرهنگی مصوب ۱۹۷۷	۴۴
کنوانسیون یونیدرویت	۴۴

کنوانسیون حراست از میراث فرهنگی ناملموس مصوب ۲۰۰۳ پاریس	۴۴
نقش جامعه بین‌المللی در جلوگیری از ورود و خروج غیرقانونی اموال فرهنگی	۴۵
نقش دولت‌های عضو کنوانسیون	۵۵

فصل چهارم - میراث فرهنگی در ایران (قوانین و نهادها)

مقدمه	۶۵
قوانین قبل از انقلاب اسلامی	۶۷
قوانین بعد از انقلاب اسلامی ایران	۷۳
قانون دومه اول توسعه	۷۹
قانون برنامه دوم توسعه	۷۹
قانون برنامه سوم توسعه	۸۱
قانون برنامه چهارم توسعه	۸۲
قانون برنامه پنجم توسعه	۸۲
قانون برنامه ششم توسعه	۸۳
جلوگیری از لطمه به آثار فرهنگی - تاریخی	۸۴
جلوگیری از تخریب آثار فرهنگی - تاریخی	۸۴
بازسازی و توسعه غیر مجاز آثار فرهنگی تاریخی	۸۸
قاچاق آثار تاریخی - فرهنگی	۸۸
آثار غیر منقول ثبت شده در فهرست آثار ملی و خطر تجاوز	۹۳
قوانین و مقررات شهری در حیطه میراث فرهنگی	۹۴
مقررات شهرداری‌ها	۹۷
شورای عالی شهرسازی و معماری	۹۹
شورای اسلامی شهر	۱۰۲
قوانین و مقررات مالی کشور	۱۰۶
بررسی معافیت‌های مالی با توجه به قوانین مالیاتی و ثبتی	۱۱۱
معافیت آثار فرهنگی - تاریخی و موزه‌ها از عوارض شهرداری	۱۱۱

فصل پنجم - میراث فرهنگی ایران و آسیب شناسی قانونی

میراث فرهنگی ایران و آسیب شناسی قانونی	۱۱۹
سرمایه گذاری بخش خصوصی و چالش‌ها	۱۲۶
چالش‌های سیاست‌گذاری	۱۲۶
مالکیت میراث فرهنگی و عوامل تهدیدکننده آن	۱۲۹
جنگ تحمیلی و فقدان برنامه حفاظت	۱۳۲
بررسی سایر موارد به صورت موردی	۱۳۳

نتیجه گیری ۱۳۵

فهرست منابع ۱۴۱

پیشگفتار

در زمان کنونی، عبارت «میراث فرهنگی» همواره انسان را به یاد بناها، با خاطره‌هایی دور دست که به زحمت بر پا ایستاده و یا ویرانه‌هایی از آن بر جای مانده است، می‌اندازد. شاید این امر به سبب آنست که میان این واژگان و آن آثار، از شنیدن اخباری که گاه گاه از رسانه‌ها شنیده می‌شود، ایجاد گشته‌اشد.

بر خلاف این دایره تنگ مفهومی، برخی معتقدند «چیز قدیمی که رنگی از فرهنگی - تاریخی بودن را بر دامن دارد، شایسته است گرامی داشته شود؛ چرا که با ارزش است و ارزش با ذات آن عجین گشته است. با توجه به اینکه قیود «فرهنگی» و «تاریخی» ذاتاً ارزش محسوب می‌شوند، وجود اثر فرهنگی-تاریخی غیر ارزشمند اصولاً قابل تصور نمی‌باشد. این دامنه وسیع مفهومی چیزی است که نه فقط اذهان مردم به آن تن نمی‌دهد، بلکه قانونگذار نیز آن را بر نمی‌تابد.

در تبصره ۳ ماده ۱۱ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۶۴/۱۱/۱۰ آمده است:

(آن دستماز کاخ ها که فاقد ارزش فرهنگی - تاریخی باشد، با اکثریت آرای هیأتی مرکب از وزاری فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سرپرست بنیاد شهید، به هر وزارتخانه یا نهادی (که) مناسب تر تشخیص داده شود اختصاص داده می شود).

در فرهنگ - تاریخی بودن کاخ های باقیمانده از درباریان سابق و وابستگان آنها جای تردیدی نیست. اما قانع نگذار فرض کرده است که برخی از آنها فاقد ارزش هستند و بدین جهت آنها را در اختیار نهاد قرار داده است.

از طرفی اهمیت فوق العاده توجه به پژوهش، حفاظت، احیاء و معرفی میراث فرهنگی در تبیین، تحکیم و اقتدار فرهنگ - تاریخی، با توجه به گستردگی و تنوع کیفی و کمی موضوعات، به نحوی است که پرداختن دقیق و درخور را از عهده دستگاه های اجرایی مکلف، خارج ساخته و آن را وظیفه ای ملی و همگانی جلوه می دهد.

دقت در رعایت عوامل مذکور در تقنین قوانین، ساختار فعلی و پذیرش آن را از سوی جامعه فراهم کرده و در نهایت شرایط اجرای صحیح آن را مهیا می سازد. قوانینی که با طی همه تشریفات قانونی به تصویب رسیده اند ولی در مرحله اجراء متروک مانده اند. حداقل یکی از عوامل عدم اجرای آن، عدم انطباق آن با ویژگی های فرهنگی، اجتماعی و مذهبی جامعه بوده است.

توجه جدی به اهمیت فوق‌العاده تجارب تاریخی، آداب، سنن، عرف و باورهای جامعه در وضع قوانین و برنامه‌ریزی متناسب برای حرکت صحیح و دقیق برای ساختن حال و آینده‌ای متکی بر تجارب تاریخی، ضروری و حتمی به نظر می‌رسد.

بدیهی است بررسی تجارب تاریخی کشور در امر سازماندهی فعالیت‌های مربوط به میراث فرهنگی در قالب تشکیلات اداری و قوانین ناظر به وجوه گوناگون فعالیت‌های مربوط به آن، می‌تواند در تبیین وظایف متقابل دولت و مردم در قبال این «ودیعۀ ملی» و همچنین اصلاح و شرع و قوانین مؤثر واقع شود.

با توجه به اینکه هر ملت موظف است میراث ناشی از اموال فرهنگی موجود در قلمرو خود را در برابر خطرات سرقت، کاوش‌های پنهانی و صدور غیر قانونی حمایت کند، ضرورت دارد که نسبت به انزوای حلقه‌های اجتماعی مربوط به احترام میراث فرهنگی خود و کلیه ملت‌ها و قوف بیشتری حاصل کند.

حمایت میراث فرهنگی وقتی مؤثر خواهد بود که در سطح ملی و بین‌المللی تنظیم شود و مستلزم همکاری نزدیک بین دولت‌ها باشد. در کشور ما در برنامه‌های توسعه، نقش دولت در مورد حمایت از میراث فرهنگی مشخص شده است. قوانین برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور و تحولات ساختاری صورت گرفته در سطح کشور از جمله پیروزی انقلاب اسلامی و وقوع جنگ تحمیلی، به همراه تغییرات در سطح مدیریت سازمان میراث فرهنگی، تأثیرات متفاوتی را بر فرایند شکل‌گیری سیاست‌ها و برنامه‌های حفاظت از میراث فرهنگی در ایران گذاشته است.

بررسی ها نشان می دهد در دوره‌ای که بیشترین همگرایی بین برنامه‌های کلان توسعه‌ای کشور و اهداف سازمان میراث فرهنگی به وجود آمده، بیشترین دستاوردها در راستای حفاظت از میراث فرهنگی تاریخی حاصل شده‌است.

به علاوه، بررسی و واکاوی قوانین برنامه‌های پنج ساله اول تا ششم توسعه، به خصوص برنامه‌های سوم و چهارم توسعه، بیانگر ارائه‌ی راهبردها و به دنبال آن، شکل‌گیری سیاست‌ها و اقداماتی مؤثر به منظور حفاظت از میراث فرهنگی از سوی سازمان میراث فرهنگی و سایر سازمان‌های مرتبط می باشند.